

Moderna lirika - domači interpretativni esej:

KO BITI ALI NE BITI NI VEČ POGLAVITNO VPRAŠANJE

Moderni liriki poskušajo, ne meneč se za slovnico, tradicionalne pesniške oblike in jezik, ubesediti psihično stanje človekove zavesti ter njegova čustva, predstave, misli, doživetja,... Vse to so tudi skupni imenovalci Paula Eluarda, Jacquesa Preverta in Octavia Paza.

Ob prebiranju moderne lirike se nepoučenemu bralcu nemalokrat pojavijo težave. Odsotnost ločil, nepotrebne velike začetnice ali pač njihova odsotnost ob kvazi začetku stavka, raba nedoločnikov in nenavadni razmiki med posameznimi besedami in besednimi zvezami zmedejo bralca, navajenega tradicionalnih pesniških oblik in struktur jezika. Popeljejo ga v nov svet nerimanih, manj ritmičnih, enobesednih verzov in nenavadnih, skorajda bizarnih, kitic. Manjše razumevanje je moč utemeljiti tudi s splošno znanim dejstvom, da je za prebiranje lirike 20. stoletja potrebna visoka intelektualna stopnja. Interpretacijo in razumevanje tovrstne lirike navadno oteži tudi odsotnost lirskega subjekta, kot se to lepo vidi pri Pazu v njegovi pesmi *Pred začetkom*. Pri Eluardu v *Rekel sem ti* in Prevertu v pesmi *Vrt* pa sta lirska subjekta pesnika sama. To pomeni, da se bralcu zdi, kot da pesnika nagovarjata svoji ljubljeni, kar pa je lahko, in je velikokrat, zavajajoče, saj se poskušajo moderni liriki ogniti tudi tej lastnosti tradicionalnega pesništva in je zato mogoča trditev, da ta dva modernista še nista dovolj suverena v odpravljanju le-tega. Skupna vsem trem pesmim pa je prav gotovo tema. Ljubezen, ki večno živi v romantičnih dušah in bo vedno opevana, ne glede na obdobje in čas, je prevzela tudi trojico modernističnih lirskih boemov, ki jim načeloma ni do tega, da bi ponazarjali čutna doživetja in opisovali, kako lep in pravičen je svet ljubljenih in zaljubljenih. Eluard s ponavljanjem besedne zveze *rekel sem ti* poskuša pričarati ritem nežnosti in zaupnosti, Prevert z verzoma *...ko si me objela ko sem te objel...*

objema bralca in ga potihoma ovije v tančico vonja po zimskem jutru nekje sredi Pariza, Paz pa z *dihom, tipanjem in gledanjem z rokami* predrami v bralca vse občutke strasti, ki so zaradi svoje neetičnosti in nekonvencionalnosti potlačni in zreducirani na najmanjše in najsramotnejše občutke, ki se nahajajo daleč zadaj v človekovi podzavesti. Občutki so prijetni, priokus mamljiv. Vendar je potemtakem z vsemi tremi pesmimi nekaj narobe. Očitno je, da se nihče od teh treh ni uspel povsem približati vsem elementom moderne lirike in jih vzeti za svoje. Ni jih posvojil z vso svojo biti. Trditve ni težko zagovarjati, če pa so lastnosti omenjene smeri tudi temačnost, deformacija, zmedenost, če pa vemo, da v moderni liriki med lepim in grdim ni meje, ni očitne razlike. Je pa res, da se slednje lastnosti ne da vzeti za dejstvo, saj če meje ni, se je ne more opaziti in če se je ne more opaziti je možno lahko le dvoje: bodisi da je pesem lepa in ne grda, bodisi da je pesem grda in ne lepa. Pa še - najbolj očitno in najbolj samoumevno je ponavadi najprej spregledano in pozabljeno. Da, v nobenem priročniku tipa *Učbenik literarne zgodovine in teorije* ali *Evropska lirika* ni med nosilci obdobja zapisanega ne imena Eluard, ne Prevert in niti ne Paz. So pa zato omenjeni Rilke, kot prvi veliki pesnik 20. stoletja, ki nadaljuje izročilo simbolistične poetike, Apollinaire, s svojimi spominskimi preskoki in tokom zavesti, Trakl, nabit z asociacijami, agonijami in katastrofami, Jesenin, kot popularni Rus in Eliot kot največji angloameriški pesnik, ter nenazadnje Federico Garcia Lorca, Španec s pridobljeno cigansko krvjo, špansko-ciganskim temperamentom in željo po obnavljanju in ohranjanju vseh starih zvrsti, katerim pa vztrajno in predvsem uspešno dodaja pridih modernizma v vsej svoji razsežnosti - nepovezanost, odpoved logike, osamljenost in temačnost se tesno povezujejo z *Vitezovo pesmijo*, s pesmijo *Slovo* in z *Mesečniško romanco*. Vendar ta postavitev obravnavanih junakov na navidezni stranski tir ni in ne mora biti razumljena slabo. Prav to je tisto čarobno, tisto romantično, ki to ni, ter tisto nedosegljivo in nerazumljeno, kar moderna lirika je. Idej in motivov pač ni vedno mogoče dati v kalup. In vsak človek, posebno pesnik, umetnik, je zgodba zase. Temačna, strastna, nedosegljiva, razočarana, prijetno mravljinčasta.

Moderna lirika ponuja toliko manevrskega prostora da se človeku, dovzetnemu za besede, malo da ne zamegli pred očmi. Odpira vrata domišljiji in buri literarne duhove še dolgo po tem, ko bi morali biti vsi ti literati že zdavnaj razumljeni, splošno sprejeti, pravilno interpretirani in mogoče celo že malce pozabljeni. Vendar ne, novi in stari rodovi še vedno obračajo strani in vedno drugače razumejo že nešteto prebrano pesem.